

Gedistilleerd

Nieuwsbrief Vrienden van het Jenevermuseum

www.jenevervrienden.nl

Nieuwsbrief december 2021

nummer 58

Beste Vrienden

Kon ik in de vorige Gedistilleerd een aantal positieve zaken melden, nu kan ik dat wat minder. Corona blijft ons in zijn greep houden. Het Jeneverfestival moest worden uitgesteld tot volgend jaar maart. Eenzelfde lot trof de lezing van Leo Fontijne. Deze zou sinds lange tijd weer met lijfelijk aanwezig publiek plaatsvinden. Echter, de belangstelling bleek te gering. Kennelijk zijn onze leden nog erg voorzichtig!

Voor volgend jaar hebben we diverse activiteiten op stapel staan, maar ja, dan moet corona weer geen roet in het eten gooien. De eerste activiteit is de gezamenlijke **Nieuwjaarsreceptie**, weer met het museum, het Gilde en de Zakkendragers. Als het vanwege corona mogelijk is, dan willen we op **30 januari** een bijeenkomst organiseren. Noteer deze datum alvast in je agenda, want mocht een bijeenkomst niet mogelijk zijn dan komt er weer een quiz via Zoom op **16 januari**. Zo gauw er meer nieuws is, dan horen jullie dat! Andere activiteiten hebben nog geen datum, maar ik wil wel alvast een aantal noemen: een meezingersborrel, excursie naar het museumdepot, excursie Zuidam en natuurlijk de (uitgestelde) lezing van Leo Fontijne.

Highlights in deze Gedistilleerd zijn bemoedigende woorden van de directeur, het vervolgverhaal van Wim Lagendijk en de vitrinekast van de Vriendenflessen.

Tot slot wil ik jullie namens het bestuur allemaal prettige feestdagen en een gezond en goed 2022 toewensen!

Jos Poolman, voorzitter



Waarde vrienden,

Lekker vroeg donker en lekker guur weer; met een dikke jas en een vol glas kijk ik al uit naar een mooie winter.

Inmiddels is het voor het museum nog ingewikkelder geworden om gewoon museum te zijn.

Capaciteitsbordjes, CTB (redactie: coronatoegangsbewijs), spatschermen en mondkmaskers zijn één ding, maar het moeten doorschuiven van Jeneverfestival en openingen van tentoonstellingen is echt vervelend. Het voorjaar zal weer druk worden dus houdt uw agenda's maar vrij...

Anderzijds moet u maar bedenken: juist nu is de kans groot dat ik het museum voor mezelf heb en ik rustig tijd en aandacht kan schenken aan wat er allemaal te zien is.

Wat dat betreft zou ik niet wachten om *Van Fles naar KunstWerk* te bezoeken; werkelijk geweldige werken van leden van stichting KunstWerk die haar 30-jarig bestaan viert.

En over jubilea gesproken: het Nationaal Jenevermuseum bestaat ook alweer 25 jaar.

Vanaf februari brengen we een vijftal absolute collectors items uit.

Nieuwsgierig? Mooi zo.

Binnenkort start de promotiecampagne waarbij we onze Vrienden zeker zullen benaderen.

Ik wens ons allen een mooie feestmaand en een geweldig *gewoon* 2022 toe!

Diederik von Bönninghausen, directeur



(Foto: Stichting Kunstwerk)

Bericht van de penningmeester en de ledenadministrateur

Beste vrienden en vriendinnen,
Dankzij jullie contributiebetaling kan de Vereniging het Jenevermuseum ieder jaar weer financieel ondersteunen. De contributie is al vele jaren op hetzelfde niveau gehouden (€ 30 voor een individueel lidmaatschap). U zou ons, maar via ons nog meer het museum zeer verblijden indien u iets meer bijdraagt, temeer nu de inflatie snel toeneemt. Uiteraard geschiedt dit op volstrekt vrijwillige basis!

Gelukkig betalen de meeste vrienden prompt na ontvangst van de factuur. Toch kost het veel moeite om alle bedragen te innen. Dat is voor het bestuur tijdrovend. Ons vriendelijke, maar ook wel nadrukkelijke verzoek is: betaal direct bij de ontvangst van de factuur, dan kun je het nooit vergeten.

Ludo Verlinde en Leo van den Adel

De geheimen van de Nederlandse jenever – Oude jenevermerken die zijn overgenomen

Sommige overgenomen jenevermerken die nog steeds een plek in ons collectief geheugen hebben, bestaan nog. Vele andere overgenomen merken daarentegen zijn niet meer te verkrijgen. Waarom hebben 19 merken, zoals Bokma, Hoppe en Floryn het ondanks hun overname wél overleefd? Zijn die merken uniek? Hebben deze merken een onverminderd goede afzet behouden? Of leven deze merken nog bij de gratie van een hele goede marketing? Laten we het erop houden dat het een mix hiervan is. Mijn indruk is dat de overleefde merken van begin af aan uniek in smaak waren en nog steeds zijn, al speelt dat smaakvoordeel soms vooral

in bepaalde regio's of landen. Dit geldt bijvoorbeeld voor Brons in Friesland en voor Henkes in Nigeria. Om het bovenstaande toe te lichten geef ik van een aantal merken wat smaakkenmerken met een korte overnamegeschiedenis.

Perlstein (1864) uit Doetinchem is tot 1999 zelfstandig geweest. Deze distilleerderij is aan het einde van de vorige eeuw overgenomen door Dirkzwager en vervolgens in 2016 door Bols. De Perlstein-jeneveren hebben een relatief lange lageringstijd en zijn het proeven waard.



Wynand Fockink (1679) was vanaf het begin de grote concurrent van Bols. Deze concurrenten hebben zelfs een keer elkaars meesterknecht-distillateur weggekaapt. In 2013 heeft Bols het bedrijf Wynand Fockink definitief overgenomen. Onder het WF-etiket wordt nu een prachtig palet aan gelagerde jeneveren aangeboden, geproduceerd volgens de originele recepten. Freerk Klazes **Bokma (1894)** ging de strijd met Bols aan in Nederlands-Indië. Hij en zijn opvolgers verwierven een groot marktaandeel. Relatief laat, pas in 1967, kwam Bokma met een jonge jenever én met de reclameslogan 'Schat staat de Bokma koud?'. Bokma verzekerde zich toen ook van



een betere distributie en afzet door samen te gaan werken met de 'Gedistilleerd en Wijn-groep Nederland', behorende bij het Heineken concern. Maar in 1990 werden de recepten door de laatste Bokma-telg Piet Coert overgedragen aan de meester-distillateur van Bols. Bokma is, evenals Henkes, ook in het buitenland nog steeds geliefd.



Hartevelt (1793) is door een aandelenruil in 1968 in bezit gekomen van Bols. Er wordt nu Hartevelt Jonge Jenever Leids Type' en 'Hartevelt Jonge Jenever' verkocht. Het Leids type heeft een wat hardere en scherpere smaak dan de landelijke jonge jenever, die een volle smaak heeft van jeneverbessen en kruiden. Vanaf 1930 introduceerde Hartevelt 'Zeer Oude Hartevelt' dat zijn belangrijkste product werd. Rondom



1960 was een marktaandeel van 10% verworven (Bols 50%).

Vlek (1860), Brons (1826) en Weduwe Joustra (1864) zijn uiteindelijk overgenomen door Boomsma. Hiermee wordt nu de markt voor jonge jeneveren voornamelijk in het noorden van het land bediend. Zo zijn deze merken, nu door Boomsma geproduceerd, op een bepaalde manier uniek gebleven.



Bols (1575) heeft als overlevingsstrategie in de krimpende jenevermarkt gekozen voor het overnemen van distilleerderijen. In dit overnamespel waren er ook verliezers, zoals Henkes en Dirkzwager. Bols produceert en verkoopt nu 12 jeneveren van overgenomen merken. Tientallen andere merken die Bols heeft overgenomen, zoals Bootz, Cooymans, Hasekamp, Mispelblom en Daniël Visser, hebben het dus niet gered. Bols zelf heeft ook jeneveren, zowel gelagerde oude als 'betere' jonge jeneveren. Neem daarbij de overgenomen merken, dan is duidelijk dat het concern een belangrijke speler is in de jenevermarkt.

Gelukkig bestaan er nog 14 gevestigde traditionele distillateurs. Zij hebben de afgelopen eeuwen vele tegenslagen overwonnen, maar verkopen nog steeds mooie jeneveren in Nederland. De volgende keer hierover meer.

Voor reacties of vragen, mail naar wimlagendijk@jenevermuseum.nl

Verbouwing branderij, vervolg

Inmiddels heeft de Schiedamse Molenwerkplaats de nodige verbouwingen, modernisering en onderhoudswerkzaamheden afgerond. Nu nog een afrondend verfje en de branderij staat er weer pico bello bij. Het metaalwerk bevat nog erg veel vocht en moet nog drogen. Er kan dus pas over enige maanden, waarschijnlijk in april, weer volop



(Foto: Jos Poolman)

gestookt worden. De schoorstenen en rookfilter-systemen zijn aangepast en waar nodig vervangen. Sensoren

meten en regelen de rookgassen. De ketels zijn voorzien van een nieuw fundament.

De ketelwanden zijn opnieuw opgemetseld, overigens met de ijsselsteentjes van molen de Kameel. Het koelvat is vervangen. Het houtwerk van de vaten wordt momenteel getest op waterdichtheid.

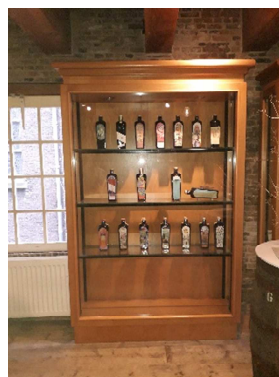
Zo op het oog is onze bijdrage welbested.

Jos Poolman

Vriendenfles

Zoals jullie weten, worden de Vriendenflessen bewaard in een vitrinekast in het museum. Het zijn er inmiddels 18 (inclusief de jubileumfles). Die kast is momenteel te vinden in de Melcherszaal. Veel mensen binnen en buiten de Vriendenvereniging vinden de traditie van de Vriendenfles waardevol en interessant. Echter het ontbreekt aan goede uitleg en achtergrondinformatie bij de kast. Het bestuur ziet dit als een gemiste kans om deze traditie én daarmee het bestaan van de Vrienden onder de aandacht van museumbezoekers te brengen. Het bestuur wil dit verbe-

teren en is al enige tijd in overleg met diverse partijen daarover, omdat hiervoor expertise op het gebied van informatieverwerking en -presentatie nodig is. De ambitie is om naast de kast interactieve informatie te gaan verschaffen over de totstandkoming van de Vriendenfles. We zijn momenteel bezig om een goed doortimmerd



(Foto: Jos Poolman)

projectplan te maken, waarmee we subsidiegevers willen benaderen. We hebben inmiddels een partij (Shosho) gevonden, die ons hierbij gaat helpen. We hopen eind februari een plan te hebben waarmee we de boer op kunnen. In de tussentijd zullen we een eenvoudige oplossing voor de informatie bij de Vriendenflessen realiseren.
Wordt vervolgd.

Jos Poolman

Brandijzerproject, vervolg

Hierover kunnen we het volgende melden. Inmiddels zijn alle (1100) brandijzertegels, die de kunstenaar Sjef Henderickx met de hand heeft gevormd, in de ovens gebakken en getransporteerd naar een speciaal bedrijf in Zoetermeer, dat de keramische tegels in de Locomotiefsteeg moet gaan leggen.



(Foto: Peter Elderman)

Dit bedrijf is echter afhankelijk van de gemeente Schiedam, die nog een aantal voorbereidende werkzaamheden in de Locomotiefsteeg moet verrichten zoals het repareren van muren en het prepareren van de ondergrond. Hiervoor moeten nog opdrachten worden

gegeven aan de beoogde aannemers. Vorige week is er overleg geweest tussen Sjef Henderickx als uitvoerend kunstenaar, de gemeente Schiedam, de directie van het Jenevermuseum en het bestuur van de Gekroonde Brandersketel. Daarbij is het idee geopperd dat het nastrevenswaardig is om het project op te leveren vóór het Jeneverfestival van 2022, dat gepland staat voor 26 en 27 maart. Of dat haalbaar is, wordt nu bekeken door de gemeente en de aannemers, waarvan de gemeente afhankelijk is. In de tegelstroom van brandijzers is ook het vignet verwerkt van de Vrienden van het Jenevermuseum, die mede als sponsor van het

project zijn opgetreden. Op de bijgaande foto een afbeelding van het speciaal vervaardigde “brandijzer”, dat hiervoor is gebruikt.



(Foto: Jenevermuseum)

Jos Poolman, met dank aan Peter Elderman

Stokerstrots 2021

Jaarlijks ontwikkelen de stokers van het Jenevermuseum een speciale jenever in beperkte oplage. Dit jaar is een jenever ontwikkeld met in het achterhoofd de beelden van enerzijds koude winterdagen, pepernoten, sneeuw op de weg, wandelingen door de sneeuw en anderzijds knappend haardvuur, behaaglijke warmte binnen. Dit heeft geresulteerd in 'vloeibare pepernoten en speculaas' uiteraard op basis van de eigen museummoutwijn met toegevoegde jeneverbes. De Stokerstrots 2021 heeft een gelimiteerde oplage van 125 flessen en is verkrijgbaar voor € 14,95 in de museumslijterij.



(Foto: Jenevermuseum)

Jos Poolman met dank aan Marco Spruit-Bleeker

Kleinigheden

Nieuwe folder

We hebben onze wervingsfolder gemoderniseerd. Hij is bij deze Gedistilleerd gevoegd. U kunt de Vereniging helpen door hem onder de aandacht te brengen van mogelijke

nieuwe leden.

Afscheid jenevercafé De Vagant

We berichten u over de naderende sluiting van De Vagant. Peter Elderman en Reinier Scheeres zijn als Vrienden afgereisd voor het afscheid. De Vagant was het bekendste jenevercafé van Antwerpen. De pers heeft veel aandacht besteed aan het afscheid. Zie onze website en de bijgaande link van de regionale tv-zender van Antwerpen.

<https://atv.be/nieuws/legendarisch-jenever-cafe-bezig-aan-laatste-week-130051>.

Klein maar fijn

Wist u dat het museum ook een dierentuin heeft? 'Het depot telt een categorie miniatur-



(Foto: Jenevermuseum)

ren. Deze bevat niet alleen flesjes, aardewerken kruikjes, beelden en huisjes, maar ook glazen dieren', aldus het hoofd collecties Henk Hettinga. Hij kan zo een dierentuin tevoorschijn toveren waarvan de bijgevoegde foto's enkele voorbeelden zijn.



(Foto: Jenevermuseum)

Het zijn prachtige handgeblazen miniaturen. Ze werden tussen 1930 en 1970 verkocht door Bols, Wynand Fockink, Schade en Buysing en Rynbende. De dieren waren gevuld met allerlei soorten kleurige likeur van 0,4 liter. Tot de 2de wereldoorlog kwamen de glasbeesten uit Thü-

ringen, gemaakt door thuiswerkers. Na de oorlog werden ze voor Bols geblazen in de glaskunstabriek van Fa. A. van Ameijde & Zn. in Leerdam. Rynbende heeft wel meer dan 50 verschillende glasbeesten gehad. Dieren van geblazen glas zijn nog wel te koop, maar deze zogeheten holglazen dieren worden tegenwoordig niet meer gemaakt. Dit is echt erfgoed van bestaande en verdwenen distillateurs. Leuk toch dat het museum ook hiervan een mooie representatieve collectie heeft?

Jos Poolman met dank aan Henk Hettinga en Peter Elderman.